Ч. 156 (12.322). Львів, пятниця 18. липня 1930. Poczlowa oplata zaplacono ryczaltem. Рік LI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.

Конто почт. щадн. 143.322.

Адреса для телеграм: „Діло", Львів.

Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.

Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ: Місячно 5·00 зол. Чвертьрічно 15·00 „ Піврічно 27·50 „ Річно 55·00 „

ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр. Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. „ Друкарні: 29-26.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Після санації — комуністи!

5 ковельських мандатів ББ в 1928 р. і 4 комуністичні в 1930.

Львів, 16. липня 1930.

Скоки, які робить репрезентація Ковельщини, є справді подиву гідні: в 1922 році вона була в цілости в національному таборі (5 мандатів — бльок національних меншин), в 1928 в цілости у таборі санації (5 мандатів — ББ), в 1930 р. майже в цілости у таборі комуністів (4 мандати — комуністи). Ясна річ, що така кінематографічна змінливість настроїв населення можлива тільки серед народу політично незорганізованого, який тому реагує на всі суспільні явища дуже різко, кермуючися примітивними категоріями думки і не менше примітивними почуваннями. А проте ці настрої — як усякі настрої народніх мас — надзвичайно цікаві і надзвичайно знаменні.

В 1922 році переживши недавно період революції, побачивши власну армію, школу й адміністрацію, переживши після того московсько-більшовицькі страхіття й опинившися врешті під польським пануванням, яке першим ділом завело централізацію адміністраційного апарату й скасувало все народне українське шкільництво, після того всього населення цілком природно віддало масово голоси на листу національних меншин, яка була на Волині єдиною українською листою, і вибрало з цієї листи всіх пять послів. Минуло 5 літ і ці посли не тільки нічим не причинилися до поправи долі своїх виборців, але й викликували своєю поведінкою щораз більше згіршення та огірчення: переходами з табору в табор, паралїжуванням парляментарного клюбу „ідеольоґічними" вихилясами та головно — повною бездільністю на власному виборчому терені. Вони, як представники національно-політичного табору, дискредитували цей табор в очах політично мало свідомих і невихованих мас, а до решти дискредитував себе сам табор тим, що мовчки потурав поведінці негідних заступників народу й мовчки слідував за їхнім прикладом: неробством. Таким робом від 1922 до 1928 року не витворилася на Волині взагалі, та зокрема і головно на Ковельщині, жадна національно-політична організація, національна інтеліґенція тратила всякий звязок з народом і вплив на нарід, який — залишений рідною інтеліґенцією, без нац. проводу і вказівок — був відданий виключно на паству власних примітивних рефлексій — і тих, що взагалі до нього йшли: функціонарів польської влади й більшовицьких аґітаторів. І тому, коли навіть візьмемо під увагу тих 58.000 голосів, які при виборах 1928 року на Ковельщині були унеvažнені, й зарахуємо їх частинно на користь уневажненої „18-ки", то частинно мусимо їх теж зарахувати в користь також уневажненої сель-робівської „8-ки" (яка мала тоді у своїх рядах нинішніх „більшовизуючих" і здекларованих більшовиків побідної „36-ки"). Коли теж візьмемо під увагу всі виборчі „крючки", які на Волині були такі численні і безпардонні (факт їх істнування потвердило оречення Найвищого Суду), то всеж таки ковельська листа ББ виказала 78.000 голосів: це таке величезне число, що навіть при поважній редукції — все ще остане великим! Населення відсахнулося від закритих шапкою невидимкою національних провідників і в більшости пішло — часть за тими, що голосили гасла інтернаціональні й обіцювали грушки на більшовицькій вербі, решта за проурядовими чинниками, які обіцювали також грушки на вербі санаційній.

І стали „народніми вибранцями" такі „діячі", як пан Волошиновський, що швидко перенісся на теплу посаду начальника воєвідського виділу до Луцька, п. Сегейда — віцебурмістр Здолбунова, якого теж на Ковельщині ніхто ані перед виборами ані після виборів у вічі не бачив, солтиси Острейко і Садовський і неозначеної національности санаційний лікар Лебле. Не диво, що такі „суверени нації" встигли за 2 роки документно скомпромітувати табор, який представляли, в очах своїх виборців, тим більше, коли єдиними виступами тої парляментарної ковельської репрезентації були ославлені

промови Сегейди в обороні урядової православно-віроісповідної політики! Треба було справді „ґеніяльного" проводу соймового клюбу ББ, щоби в таких справах на трибуну висилати акурат посла з ковельсько-волинської округи, де завдяки місцю замешкання д-ра А. Річинського був один із центрів українського православного руху і де до поважних сутичок доходило з чорносотенним духовенством (прот. Боришкевич)! Відомі великі „впливи", які мала в клюбі ББ „українська ґрупа", відоме виконання усіх приречень, які підчас передвиборчої аґітації робили населенню місцеві заступники ББ. (чейже дехто з волинських кандидатів „одинки" приходив до наших мужів довіря з виправданням, що він — мовляв — жертвує собою, але це робить для добра народу, який дістане і те і це і стільки ріжних благ!) — відомі всі ті інші причини, які протягом двох останніх літ знову радикально змінили настрої населення. І ось, у наслідку, ми є свідками і кумедного і траґічного явища: як чотири з пятьох санаційних мандатів дістали — комуністи!...

Варшавський „Роботнік" так і повідомив про вислід доповняючих недільних соймових виборів з ковельської округи: „Спадщину по санації переняли комуністи". Очевидно, що влада цим фактом ні трішки не збентежиться. Цілком ясно, що наша ідейна боротьба з комунізмом польській владі зовсім непотрібна і небажана: миж боремося з комунізмом при допомозі національно-культурн. і господарської консолідації та взагалі шляхом орґанічної національної роботи, а усуваючи комунізм з наших земель, промощуємо шлях укр.-нац. політичній орґанізації та розбудові всього українського національного життя. Влада-ж бореться з комунізмом далеко менше скомплікованими й

морочливими методами, трактуючи комуністичний рух і комуністичні настрої, як щось заборонене і нелеґальне, яке можна тому „ліквідувати" найбільш примітивними засобами, що є в розпорядженні влади. Які наслідки така „ліквідація" залишає у народній душі, хто займе місце „зліквідованих", чи „уневажнених", коли пп. Сегейди й Острейки місця того видно займати не можуть, і чи добре діється, коли народні маси, розчаровувані і дезорієнтовані, кидаються поміж бігунами протилежностей, про це так само мало думає влада, як і — наші українські волинські діячі. Єдиний морал з отих ковельських виборів для санац. преси буде певне такий: „бачите, що діється, коли нема при виборах ББ і нема виборчих методів з 1928 року? Краще вже, щоби 5 санаційних анонімів сиділо у соймі і вискакувало на трибуну, коли їх штовхнути, краще щоби пан Сегейда чи Богуславський псували кров пп. Хруцькому чи Целевичеві, ніж 4 комуністи мають нам робити авантюри!" Такий примітивізм осуду має уже на сторінках санац. преси право громадянства і йому годі дивуватися.

Зате дивуватися треба нашим інтеліґентним людям на Волині, що вони потрібували аж останньої недільної науки, аби зрозуміти: що — залишаючи на боці хруніяду — нема для них інших можливостей, як перейти до табору інтернаціонального комунізму і вступити в ряди тих (добре платних!) аґітаторів, які оце можуть перед вищим „начальством" похвалитися справжнім успіхом, або приступити до тої національно-політичної орґанізації, яка бореться з явищами і хруніяди й комунізму. Третього виходу нема. Для „невтральних" ані „безпартійних" нема на Волині місця. Кожна тамошня „безпартійність" є ідентичною з гниллю і шкурництвом, — гіршим навіть від хруніяди і від більшовицької чолобитні.

Панєвропа і політика ревізіонізму.

(Від нашого кореспондента.)

Рим, 12. липня 1930.

Коли цей мій лист дійде до Вас, всі держави Европи дадуть вже свою відповідь на проєкт Бріяна, — бо крайній термін припадає на 15. липня. Проте на прикладі Італії та Німеччини можна передбачити, що всі відповіди будуть ніби позитивні, але — з такими застереженнями, що вони нищитимуть саму ідею французького проєкту, — себто закріплення европейського „статус кво".

З такої точки погляду варто приглянутися до відповіди італійського уряду, що, як відомо, з найперших днів, заняв щодо панєвропейської ідеї — явно ворожу позицію. Всі італійські часописи були повні гострих, або сатирично-іронічних нападів на Бріяна, як автора федеративного проєкту і за три дні до передачі офіційної італійської відповіди в швайцарському „Журналь де Женев" появилася стаття самого Б. Мусолінія, італійського премієра, в якій він недвозначно заявляє: „Не має тепер в Европі жадної вистарчаючої рації для створення панєвропейської федерації".

Але таке сконстатування не перешкаджає всеж італійському урядові взяти найактивнішу участь в обміркуванні Бріянового проєкту, — навпаки дає йому нагоду для переведення широкої акції за ревізіонізмом, — акції, що без Бріянового проєкту навряд чи могла би знайти в інтернаціональній політиці більше сприяючий ґрунт.

Французький часопис „Ami du Peuple" не даром пише: „Італійська відповідь є дуже небезпечна. Римський уряд ґоворить просто про знищення „останніх ріжниць між народами переможцями і народами переможеними". Певно, що така позиція може завести задалеко — аж до перегляду теперішнього територіяльного европейського розподілу. Але якщо тепер повстає стільки небезпечних питань, п. Бріян мусить сам на себе нарікати: він порушив забогато проблєм, не маючи жадної можливости їх розвязати. Робити так, як він робить, це значить — порушувати без потреби европейський мир. Не треба забувати про Німеччину, що відобравши Надренію, вважає ніби для неї все тепер є дозволене, і може поставити Европу перед якимсь небезпечним доконаним фактом, — наприклад перед австро-німецьким обєднанням: тоді, в дійсности Европа мусіла би переглядати трактати і кожний узяв би собі все те, що йому більше підходить"...

„Бріянівська ідея, — пише „Л'Ордре" — практично є неможлива. Але ніякий уряд не хоче цього визнати — ясно і щиро. Навпаки, кожний з них намагається **зискати з неї** якнайбільше. І тому власне, що Франція запрошує всі европейські уряди до участи в Панєвропі, кожний з них ставить Франції свої особисті вимоги й умови, що мали би бути здійснені за кошт Франції чи її союзників"...

В дійсности ми бачимо, що французький уряд, поставлений в необхідність доказувати свою ідеольоґічну щирість, шукає порозуміння там, де ще донедавна вбачав свою найбільшу небезпеку, — а саме: в Німеччині. Намагання Франції знайти шляхи мирного порозуміння з Німеччиною датуються не від сьогоднішнього дня, і ще яких три місяці тому в Парижі гостював і був вельми щиро принятий п. Абель, голова і представник „Молодої Німеччини", що так само хотіла би єднання демократичної Европи. Проте ідилля франко-німецького зближення була несподівано перервана неделікатною заявою

л. Абля, що европейське демократичне обєднання могло би відбутися лише при здійсненні деяких „незначних“ для Франції уступок, а саме — відмовленни від всяких військових, дипльоматичних чи економічних гіпотек, що тяжать над Надренією та Сарою, повернення до Німеччини Данцігу та так званого польського коридору, надання Австрії права самій рішати про своє приєднання чи неприєднання до Німеччини і т. д.

Тоді ці вимоги німецьких пацифістів і „франкофілів“, що загрожували, на випадок відкинення їх, звернутися зі своєю дружбою до Італії „яка пропонує Німеччині свій „союз“ або навіть до Совітів“, що з ними гр. Ранцау домагався дійсного союзу“..., — викликали вражіня грому з ясного неба. Але в наші часи події і почуття розвиваються дуже швидко, — не даром усі відвідуємо кіно, де найбільші пристрасти загоряються і розвиваються впродовж одної години...

Отже, цими днями париський часопис „Матен“, якого близькість до урядових кол загально відома, знову починає переконувати німців про необхідність погодитися з Францією, запевняючи, що Франція могла би: 1) дати капітали на німецьку розбудову; 2) перевести демобілізацію пляну Юнга; 3) дозволити на сформування в Німеччині війська, гідного великої держави; 4) дозволити на відновлення безпосередніх зносин зі Східною Прусією **(отже практично знищення польського коридору).**

Інакше кажучи, п. Абель вже здобуває 9/10 своєї програми. Відбувається торг, в якому Німеччина не має нічого до втрати, але все — для здобутку. Турбуючись за своє „забезпечення“, Франція фактично зраджує своїх давніх спільників, і, віднайшовши одного дня в таборі ворогів Італію, з переляку викидає за борт тепер ще одну свою давню спільницю — Польщу. Тим часом навіть і Мала Антанта не вагається проголосити, що в італійсько-французькому конфлікті затримує якнайсуровішу невтральність. І Франція фактично остає цілком ізольованою, що зрештою визнає і Бріян, заявляючи у парляментарній комісії зак. справ, що „Франція мусить рахувати лише на свої сили“...

Бріян заявив також, що в теперішній Европі немає жадних підстав для війни, але ми можемо не вірити цьому офіційному оптимізмові, і недаром меморандум італійського уряду в справі Бріянового проекту Паневропи зазначує: „Ідея забезпечення, коли її брати в абсолютному змислі, породжує ідею необхідности збросння, а зброєння викликали в усі часи побоювання і підозріння, стан непевности і відчуття небезпеки та недовіря, дух війни“...

Ми знаємо, як одночасно з пацифістичними заявами французького уряду, відбувається зброєння Італії. А на Сході Европи озброюються Совіти, що на останньому конґресі, проголосували створення могутньої армії... Життя йде незвичайно інтенсивно, і кожний день приносить зі собою все нові несподіванки.. А найбільша з них сьогодні: французька спроба перехопити в Італії провід над европейським ревізіонізмом, перетягнувши до себе Німеччину. Тим часом ревізіонізм находить щирих прихильників і у всемогутній Америці. Як повідомляє „Ню Геральд Трібюн“ відомий сенатор Бораг, голова комісії закорд. справ сенату виступив з такою заявою з приводу італійської відповіді на проект Бріяна: „Я вже не раз говорив, що прийде до перегляду Версайського договору та інших анальоґічних трактатів, якщо дійсно ми хочемо мати в Европі щось інше, а не озброєний мир. Отже цілком натурально, що я цілком погоджуюся з поглядами Мусоліні“...

Евг. Онацький.

Польські „ультракатолики“.

З нагоди побуту кардинала Гльонда у Львові.

(Стаття з церковних кругів.)

Дводневний побут кардинала - примаса Ґльонда у Львові, а до того в гостині у митрополита гр.-кат. церкви Андрея нагнав на деякі „ультракатолицькі“ органи львівської польської преси білу горячку. І так орган львівських „надкатоликів“-ендеків „Львовскі Курер Поранни“ вважав за доцільне на основі „джерельних“ інформацій опублікувати, що кардинал-примас, хоч і заїхав до митрополита Шептицького, то є гостем львівського латинського архиєпископа Твардовського. Це подав він до відома своїх читачів на те, щоби „заспокоїти польську прилюдну опінію“. — Але чим занепокоєну? — Тим, бачите, що взагалі кард. Гльонд „важився“ без дозволу й відома львівських „надкатолицьких“ ендеків ревізитувати греко-католицького митрополита за його візиту в Познані.

Кард. Гльонд брав участь у засіданнях одної з комісій епископату у Львові. Засідання відбувалися у палаті гр.-кат. митропололії. Вже та обставина повиннаб підсунути всяким репортерам „надкатолицьких“ орґанів преси те, що крім куртуазійного ревізитування могли бути ще й інші причини дводневного побуту кардинала у митрополита Шептицького, от хочби такі, що митрополит Андрей у Львові найстарший роками епископування, що цього року обходить 30-ліття свого владицтва і накінець ще й те, що кард. Гльонд, знаючи недугу митрополита, відбував наради комісії у святоюрській палаті, щоби таким чином заощадити нашому владиці змучення та надмірного труду в відбуванні засідань де інде. А зрештою, чи в Польщі не вільно примасові та взагалі латинському епископові, а тим більше кардиналові римської церкви поступати так, як йому наказує католицька совість, а не так, як цього хоче ендецький звірячий шовінізм?

Але є у Львові ще й інші орґани польської преси, які подають себе за „бессервіссерів“ у церковно-католицьких справах. До них належить львівська „Газета Поранна“. Теперішній її редактор, б. директор поліції, так привик до детективних методів у житті, що тепер вводить їх безпардонно і до публістики. „Газета Поранна“ опублікувала у числі з 14. липня ц. р. передову статтю на тему епископської конференції у Львові. На підставі якихсь, очевидно, детективних, але, як звичайно нефортунних і наївних „інформацій“ автор статті каже, що „предметом нарад епископів була католицька акція, що стрічає на східних землях деякі трудноші наслідком національних спорів“.

А далі „поінформований“ автор статті вказує конкретно на те, що могло найбільше абсорбувати увагу й на що учасники мусіли були класти найбільше ваги. Отже архиєпископи разом з кардиналом займалися між іншим „суспільним радикалізмом“ і „націоналізмом, понятим як найвища вартість і одинокий регулятор морального поступовання, націоналізмом, що виплиає з почуття ненависти, нетолеранції або пімсти“. Чому саме тим? Бо „політичне життя величезної части української суспільности — твердить „Ґазета Поранна“ — позбавлене всяких моральних норм. **Воно заражене злочином, культом злочину або бодай мовчаливою апробатою злочину.** Пірване пристрастю втратило своє сумління. З національного виховання усунені зародки любови ближнього. Амвона неоднократно стала трибуною аґітації, а клер висловником того самого націоналізму, який так рішучо осуджує Апостольська Столиця в теоріях, проповідуваних „Аксіон Франсез“!

Ось бачите, духовні й світські українці, як Вас оцінює орґан б. директора поліції, ось бачите, який цей (до речі: на половину жидівський) орґан „ультрахристіянський“, який „католицький“ і як йому дуже залежить на спасінні українських душ. Все те пише він виключно з „християнської любови“ до нас, без дози „націоналізму, що випливає з почуття ненависти“. А пише так „по християнськи“ мабуть тому, що гасла мозаїстичної помсти і ненависти вже частинно поза ним, тобто частинно зреалізовані, а частинно реалізуються.

Накінець цей орґан брукових сензацій кінчить статтю таким патетично співчутливим для всіх учасників наради акордом: „Розуміємо її трудноші (тобто трудноші католицької акції — Ред.). Розуміємо, з якими трудноцами вона мусить боротися, пропаґуючи **добру політику там, де розшалівся сліпий, руїнницький шовінізм,** пропаґуючи католицьку етику серед тих, які так

І. ЮЩИШИН.

Нарис історії Т-ва „Взаїмна Поміч Українського Вчительства“

(Реферат виголошений п. Ющишином на Святочній Академії.)

У цій невеличкій статті подаю короткий історичний нарис професійного руху українського народнього вчительства у Східній Галичині. Тут почалося наше національне відродження. Тут почав розвиватися наш культурний рух; тут народилося наше політичне життя, появилися перші зразки освітних та економічних установ; тут повстали також перші наші професійні організації — між ними й учительська.

Перші проблески професійного руху серед українського народнього вчительства подибуємо вже в 80-тих роках минулого століття. В ті часи наше народне вчительство задля забезпечення своїх професійних і національних потреб почало гуртуватися в „Українському Педагогічному Товаристві“, котре мало далеко ширшу програму діяльности ніж самі професійні справи вчительства. Колиж політичні й суспільні умови були того роду, що вчительство не находило у згаданому Т-ві забезпечення своїх професійних потреб, через те й заснувало в 1905 р. організацію українського народнього вчительства та згідно з головними постановами статуту назвало її „Взаїмна Поміч галицьких і буковинських учителів(льок)“. Ідея заснування професійного вчительського товариства, побудованого на підставі взаїмної самодопомоги й оборони викликала в широких колах українського народнього вчительства велике зацікавлення. До товариства вписалося в місяцях листопаді та грудні 1905 р. 395 членів, у 1906 р. вже 864, — а в дальших роках те число постепенно підносилося.

У тих часах було українського народнього вчительства у Східній Галичині около 4.000 душ. По причині пануючих у той час політичних правнослужбових умов не всі наші товариші стали членами товариства, але загал уважав орґанізацію виразником станових потреб усього українського народнього вчительства.

Перші кроки діяльности ВПВУ були звернені головно на оборону службових прав учителів та на боротьбу за підвищення службових платень. Щоби запевнити собі в тій боротьбі поважніший вплив на краєві (галицькі) політичні й закордонні чинники, створило наше Т-во спільно зі Związk-ом naucz. szkół ludowych (тепер Z. P. N. S. P.) при кінці 1906 року „Краєвий Учительський Комітет“. Цей комітет був виразником волі загалу всього народнього вчительства тодішньої Галичини та мав завдання вести боротьбу за підвищення службових платень і поліпшення правно-службових умов праці (прагматики).

У 1910 році довела „Взаїмна Поміч галицьких і буковинських учителів(льок)“ до заснування окремого вчительського кредитового Т-ва „Взаїмна Поміч Учительська“, котра в кількох літах осягнула, як и а тодішні часи, поважне майно 54.000 австр. корон.

У 1922 р. перемінено її на торговельну спілку, звану перше „Союз Учительських Спілок“, а в 1926 році на „Краєву Учительську Спілку“. Ця інституція й її відділ у Коломиї має головне завдання: вести торговлю всім шкільним крамом із своїми членами.

У 1908 році наша орґанізація стала членом „Союзу славянського вчительства Австрії“.

Викладником ідей, поглядів і прямувань українського вчительства до 1906 року був учительський часопис „Промінь“, що виходив у Вашківцях на Буковині.

Півофіційним органом Т-ва був від 1906 р. „Прапор“, видаваний „Видавничою Спілкою Українського Вчительства“ в Коломиї; на зміну „Прапорові“ прийшли короткотривалі „Луна“, „Наше Слово“, „Український Учитель“ та „Українська Школа“. Від 1912 р. почала Надзірна Рада видавати свій власний орган „Учительське Слово“, що виходить по нинішний день двічи в місяць.

У 1912 році відбувся з ініціятиви ВПУВ перший Краєвий Учительський Зїзд в Коломиї, котрий намітив шляхи культурно-освітньої праці Т-ва. В томуж році скликала ВПУВ, як член „Краєвого Учительського Комітету“, зїзд делеґатів учительських організацій із цілої Галичини для вимушення на галицькому соймі дальшої підвижки вчительських платень.

У 1914 р. обходило гал.-українське громадянство врочисто 100-літ. річницю уродин Тараса Шевченка. Головна Управа ВПУВ постановила окремо вшанувати це національне свято й скликала до Львова „Другий Краєвий Учительський Зїзд“. Цей зїзд радив у днях 24—28. липня 1914 р. спільно зі зїздом „Союзу славянського вчительства в Австрії“. На цьому зїзді принято постанову про скликання в 1915 році у Празі Конгресу всіх европейських учительських орґанізацій з метою створення „Европейської Федерації вчительських організацій“. Світова війна положила край усім гарним замислам на довший час.

Російська військова окупація в 1914—15 рр. ослабила орґанізаційне життя українського народнього вчительства; але члени організації котрі опинилися на еміґрації поза межами рідної землі, розвивали під прапором Т-ва живу ґуманітарну акцію у Відні, Ґмюнді, Празі, Вольфебергу та інших містах Австрії на користь членів Т-ва, вчителів-жертв війни. Підчас існування української державности на території Сх. Галичини ведено орґанізаційну працю Т-ва в Станиславові, а по переході УГА за Збруч у Камянці Подільському.

По скінченні польсько-більшовицької війни в 1920 році відновилася праця в нашому Т-ві. Місцем осідку Головної Управи став знов Львів. Були це найтяжчі часи у розвитку орґанізації. Сотні учителів вичікували матеріяльної й правної допомоги від своєї організації. Тут розвинула Головна Управа енерґійну ґуманітарну

ґрунтовно пустили її в непамять. Є це направду велике апостольство, направду конечне, не тільки релігійне, не тільки моральне і політичне, але також культурне. Бо католицька акція приносить зі собою подув західнього гуманізму там, де ще панує закостенілв, перед віками завмерла Візантія".

Але тепер уже знаємо, за чим приїздив до Львова кард. Глонд, над чим у святоюрській митрополичій палаті радили разом з ним архиеп. Твардовський і Теодорович. Вони, бачте, „спасали" св. Юр від „закостенілого візантійства", а всю українську суспільність, зглядно її совість, від „рутинацького шовінізму", від „націоналістичних пристрастей", а попри те направили на нашу поневолену Батьківщину „подув західного гуманізму".

Але спитаймо тепер, хто фірмує у „Газеті Поранній" ці морали на адресу всеї української суспільности, хто почуває себе в праві останніми часами дуже часто апелювати до моральних почувань українських громадян? — Фірмує це теперішний головний редактор цього щоденника д-р Райнлендер, б. директор львівської поліції у Львові, що за час своєї поліцейської діяльности не раз і не два „по католицьки" наливав сала за шкіру українцям своїми поліційно-репресивними засобами, що на тому становищі знав добре й апробував подвиги відомого Кайдана і Лабєка, що накінець у листопаді 1928 р. вмів погодити своє „католицьке" сумління директора поліції з ексцесами вшехпольської молоді, яка розгромила українські культурно-освітні установи Львова, зокрема ж „Просвіту". Ось хто фірмує та інспірує тепер „морали" по адресі української суспільности, ось хто хоче „подуву гуманізму" (райнлендерівського!) на українське „закостеніле візантійство".

„Лікарю вилікуй перш за все себе" — аж проситься сказати, коли читаєш цю фірмовану ексдиректором поліції статтю. Та не варто й писати більше на тему тих „моралів", бож їх автори самі з них сміються. Вониж знають, як виглядає їх „католицтво", їх „гуманізм" у життєвій практиці на всіх ділянках життя. А на них ми бачимо: перетягання латинським клиром душ на релігійному полі, денаціоналізацію шкільництва, репресії на культурно-освітньому та господарському полі і т. д. і т. д. **Observator.**

Національне свято Франції.

Дня 14. ц. м. святкувала Франція своє національне свято, яке вшановано військовими парадами, фестинами й ілюмінуванням більших міст. На площі інвалідів у Парижі відбувся перегляд інвалідів у старинних військових одностроях. Через місто переїзджали жуави і артилерія із стародавніми гарматами, запряженими 8 кіньми, по переду яких їхали трубачі із високими шапками з медвежої шкури. На Елизейській Площі відбувся перемарш військ перед президентом французької республики

Англійська програма для замирення Індії.

Англійський уряд опублікував нову частину звідомлення парляментарної комісії про відносини в Індії та програму цеї комісії для замирення Індії: Англія не признає Індії прав на самостійність, ані права домінії і стоїть на становищі, що гіндуси не дозріли до кермування своєю країною. На думку комісії, тільки чужа сила може ратувати Індію перед хаосом і катастрофою. Цею керуючою, чужою силою, очевидно, має бути Англія. Але Індія може дістати права автономічної одиниці з гіндуським парляментом. Досі право голосування мало в Індії тільки 2½ відсотків населення, а тепер це право може дістати 7 відсотків. У місяці жовтні в Льондоні малаб зібратися окрема конференція при участи провідників гіндуського національного руху й представників Англії для заведення автономічних прав у Індії. В Індії є тенденція не брати участи в цій конференції.

В Індії спокійніше.

Англійська преса повідомляє, що окрім маніфестацій в Бомбаю не було в Індії більше заворушень і що в цілій Індії панує спокій. Гіндуські націоналісти вислали до віцекороля делеґацію для переговорів. Положення в Індії викликало напруження між окремими англійськими партіями: Ліберали стоять на становищі, що Англія рішуче не може надати Індії прав домінії. Мекдональд на днях висловив свій жаль, що гіндуси утрудняють вирішення справи Індії. Уряд здає собі справу, що кожний його крок для реґулювання відносин в Індії викличе спротив англійських партій і тому не може рушити цеї справи з місця.

У 25-ліття Національного Музею.

Пять місяців праці в Національному Музею в 1915 р.

Воєнне лихоліття загнало мене до Львова До часу мого повороту на учительську посаду двоюрідний брат, директор музею приняв мене до себе. Було це в часі, коли росіяни мали опускати Львів. У брата пізнала я його музейних товаришів з України, а далі Новаківських, Сосенків, Анну Павлик з прибраними донями і Панкевичеву з дітьми. Соня Панкевичівна була тоді за провідницю гостей музею. До брата заходили ще старовіри за своїм часописом з Москви і оглядати старину. Це були спокійні, добрі люди, все привітливі. Брат знакомив мене принагідно з музейною працею. Сама я цікавилася більше майбутнім виглядом музейного городу — барвінками, калиною, рутою, рожами,... щоби музей був увесь у квітах. Часто оглядала я музей зовні. Мені подобалася його будівля своєю пишністю і небуденністю.

Надійшла памятна ніч 30. червня 1915 р., коли то зі Львова вивезли були свідомих українців і взагалі всіх, кого уважали небезпечним Десь біля години 11-тої задзвонив сильно і протяжно дзвінок. Служниця пішла до брами і вернула з вісткою, що коло брами є салдати, які хотять бачитися з директором музею. Брат казав їх впустити, ми освітили мешкання. Ввійшли салдати, а старшина оповістив, що вони мають доручення арештувати д-ра Свєнціцького.

Сумом повіяло по кімнаті. Здавалося, що кров перестала кружити в моїх жилах. На слова брата, взялась я виряджати його в дорогу. Дрожачими руками зшила тоді несуґарний наплечник. Брат поглянув по своїх кімнатах, мов очима прощав кожний їх куток. Накінець наплечник був готовий і слабо наповнений, бо й хліба тоді в хаті не було.

Брат віддав мені ключі музею і свого мешкання та сказав: „Хорони всього, як ока в голові. Памятай, що це скарби віків, з біля них перевів кращу частину мого життя. В них вложив я усю свою працю. До помочі лишаю тобі Марину".

До Кураторії написав він короткого листа, в якому поручив мене як хвилеву опікунку музею. А на випадок, як мене покличуть до служби, поручив він ведення музею Анні Павлик. Взяв наплечник, поверх нього натягнув жінчину студентську огортку, перехрестився, „в ласці божій оставайте" і під ескортою вийшов з кімнати. Я з Мариною доповняли походу. Сльози скаменіли в грудях. Ми йшли попри музей при слабому світлі ліхтарки. Святиня стояла німа і горда... Коло брами розпращалися: „Будьте здорові". — „Ідіть здорові". — Заскрипів ключ. Стукнула фіртка і директор музею вийшов на вулицю. Десь у місті годинник видзвонив дванайцяту.

І почалося нове життя в музею.

Рано брала я ключ, замикалася у музею і провітрювала кімнати та порядкувала. З початку забагато вражінь викликували в моїй уяві ці дорогі старі памятки. Кожний предмет викликав особливі думки. То я літала думками у Пинськ і Минськ, то в Галич, була на Бойківщині, та на Гуцулії...

А кілько дум зроджувалося при образах Труша! З образів Новаківського віяло чимсь майбутнім — життям творчим. Весною пахло від картин Сосенка з цвитучою яблунею... Я не письменник, не чародій слова — лише звичайний сірий робітник, тому й не в силі описати багацтва моїх переживань на вид краси збірок музею.

Достойний Основник, віддаючи музей сказав: „Народе! Тобі віддаю цю свою найгарнішу дитину. Хай росте і розвивається — Тобі на славу і в користь майбутности". І нічого не пожалів Батько-Основник, щоби дитя його вийшло між люди, як справжня господарська дитина...

У вільних хвилях найрадше перебувала я в канцелярії музею —де читала.

В часі відходу росіян душний дим заповняв подвіря музею. Люди пояснювали мені, що це якісь „лахи"-ганчірки горять на цитаделі. Горів залізничий двірець, на янівському горіли ка

акцію, збираючи фонди на допомогу вдовам і сиротам та для родин зльокавтованих учителів; виконано сотні інтервенцій у ріжних органів шкільної влади, через те й невеличка тільки частина наших товаришів остала по нинішний день без посад.

Крім енерґійної гуманітарної акції розвинуло Товариство живу діяльність у напрямі економічної розбудови, зібравши в короткому часі потрібний фонд на купно власного дому. В 1922 році стала ВПУВ власником двоповерхової камениці у Львові, вартости поверх 100.000 зол. У томуж році змінено дотеперішню назву організації на „Взаїмну Поміч Українського Вчительства".

У 1923 році розвязала політична влада Т-во за мниме переступлення постанов статуту. Але по семимісячній перерві вдалося виєднати в Мінїстерстві Внутрішних Справ у Варшаві реактивування ВПУВ у 1924 році.

По тій перерві взялася Головна Управа з подвійною енерґією до продовжування економічної розбудови Т-ва. Продовж 1925 і 26 рр. вибудовано кліматичну стацію „Учительську Оселю" в Ворохті, котрої вартість переходить сьогодні 200.000 зол.

У міжчасі закупило Т-во дім у Мушині, вартости около 20.000 зол. та будівельну парцелю в Криниці, вартости 20.000 зол.

Щоби прийти з негайною допомогою вдовам і сиротам по смерти їх мужів і батьків створено спеціяльний „посмертний фонд". На цей фонд вплачують члени по 1 зол. місячно; по їх смерти дістають уповноважені члени родини негайну одноразову допомогу в висоті 2.000 зол. Фондами ВПУВ розбудовано також торговельну інституцію „Краєву Учительську Спілку" у Львові з її філією в Коломиї.

Крім економічної діяльности розвиває Т-во також поважну культурну працю. Видає двотижневик „Учительське Слово", педаґогічний місячник „Шлях виховання й навчання" зі спеціяльним додатком „Методика". Крім цього видано досі кілька творів педаґогічно-методичного, наукового й белетристичного змісту. Члени Т-ва провадять інтенсивну діяльність у ділянці позашкільної освіти в культурно-освітніх та суспільно-економічних установах. — Товариство має свою „Центральну Педаґогічну Бібліотеку" у Львові, зложену з педаґогічних, наукових творів у мовах: українській, польській, російській, чеській, німецькій і ін., а декотрі Окр. Відділи мають свої повітові бібліотеки в повітових містах.

Щодо скількости й руху членів в організації мається справа так: За панування Австрії було у Сх. Галичині українського народнього вчительства 4.000, а тепер у Польщі те число змаліло до 3.400 душ. Рух членів у поодиноких роках виглядав так:

У 1905 р.	було	353	членів	У 1920 р.	було	1521	членів
„ 1906	„	864	„	„ 1921	„	1541	„
„ 1907	„	791	„	„ 1922	„	1798	„
„ 1908	„	724	„	„ 1923	„	2078	„
„ 1909	„	720	„	„ 1924	„	2212	„
„ 1910	„	748	„	„ 1925	„	2311	„
„ 1911	„	795	„	„ 1926	„	2370	„
„ 1912	„	645	„	„ 1927	„	2380	„
„ 1913	„	635	„	„ 1928	„	2430	„
„ 1914	„	710	„	„ 1929	„	2563	„
„ 1915—1919 воєнний застій				„ 1930 р. є ок.		3000	„

Якщо додамо до того також тих членів, котрі неточно вплачують свої вкладки, то Товариство нараховує сьогодні поверх 3.000 членів.

У порівнанні з довоєнними часами зросло досить почуття професійно-організаційної солідарности, бо тільки невеликий відсоток українського народнього вчительства остає сьогодні поза межами нашої організації.

Цього року обходила ВПУВ 25-ліття свого існування. Вона сповнила свою суспільно-культурну місію серед українського вчительства й народу. Хоча розвивалася й розвивається в дуже важких умовинах, то вспіла таки розбудити у своїх членів почуття вартости професійної організації та любов до освітньо-виховної праці.

сарні. Люди випрятували цитаделю й улицею Мохнацького тягнули дошки, котили бочки, несли якусь рибу — словом, усе, що хто міг взяти — брали. Вечором принесла Мариня вістку, що цитаделю висадять у ночі в воздух. Зі страху ми замкнули мешкання та просиділи біля музею до пізньої ночі, а коли нічого не було, здалися на Божу волю і пішли спати. Як засипле румовище — то засипле!

На другий день попри музей проходили наші відділи. Змучені, опорошені, повільною ходою посувалися в гору вулицею Мохнацького, заквітчані з веселими лицями. Я зголосила на поліцію про арештування директора, а комісар Смулка потрудився сам зі мною до музею.

12. липня відвідав музей генерал Лінзінґен з товариством військових старшин. Приїхали рано десь коло 8-ої години. Довелося мені в ранньому одязі опроваджувати достойників по музею. Генерал вписався в книгу гостей і хотів при відході давати гроші, я не взяла їх, бо як представниця музею вважала за честь ці достойні відвідини. Один старшина, професор з Тиролю дуже цікавився музеєм, подрібно оглядав збірки і навіть прочитав історію його та дещо записував собі.

Як представниця музею, брала я живу участь у житті української громади Львова і взагалі старалася щиро і гідно дбати за музей. Тож, коли на зібранні Кураторії один член сказав, що по його думці я не надаюся на опікунку музею, я щиро обурилася і розгнівана до живого — я витягнула ключі і положила на стіл. Одначе радник Громницький прочитав письмо директора, яким він дуже добре представляв мене і тим самим ручив за мене перед Кураторією. Тоді я взяла ключі з поворотом.

Радник Громницький найчастіше відвідував музей. Між іншим дав мені одного разу 20 кор. „на мясо". Також дуже цікавився музеєм пок. д-р Волод. Бачинський, розпитувався про всіх і вся. Відвідали тоді музей також два буковинці. Одна пані-чужинка, відвідавши музей, сказала, що — „не надіялася, щоби русини мали такий гарний і богатий музей".

В день богослуження в церкві св. Юра за здоровля і щасливий поворот о. митрополита, музей був прибраний зеленю і прапорами.

В часі холерини, ми обі з Маринею тяжко хоріли. І саме тоді прибули гості з далекої сторони поглянути на музей. Повні дві години опроваджувала я їх по музею. Тільки сильна воля перемогла всі погані обяви недуги.

На осінь, покликана до служби, я віддала музей під опіку п. Анни Павлик і відїхала. Пізніше Анна Павлик оповідала мені, як вона музей замкнула на колодку перед злодіями та як вона по ночах страшила злодіїв. А в зимі сама сніг відкидала; коли вода на весну книжки заточила, вона їх пересушувала. Якийсь родич Покійниці поставив їй шіпку на козі... Для Покійної вистарчала кулешка і разовий хліб. Все ліпше-ліпше ніби шкодило шлунковi і вона давала це своїм дівчатам. Все рухлива, все повна турбот. Знаю, що пок. писала споминн перед смертю, думаю, що там щось більше буде про музей та її життя-буття в ньому.

Ось стільки споминів моїх про музей і про „весталок, вірних сторожок святого огню", як нас називали знайомі і рідні.

Спас, д. 29. I. 1930.

Михайла Береза-Верхола.

Кроваві заворушення в Олександрії.

(АТЕ). В Олександрії прийшло до вуличних боїв. Було 14 убитих і около 300 ранених. Між убитими є 8 европейців. Чути було оклики ворожі теперішньому египетському урядові, а в честь провідника націоналістів Нагаса-баші. Несли його портрети. Демонстранти обкидали поліцію камінням, поперевертали трамваї, авта й підпалили їх. Поліція стріляла з крівль. Европейці сховалися до біржі, відки освободила їх поліція. — Уряд Сідки-баші уступив, та його іменували наново майже в незміненому складі. Лише тека закордонних справ і справедливости дісталася в інші руки. Націоналісти хочуть відбути засідання парламенту в якімсь провінціяльнім місті, хоч сесія замкнена. Становище армії неясне. Націоналісти рахують на часть старшинського корпусу. Кажуть, що до Олександрії приїхав відомий полковник Льоренс.

Помер Шільдкравт.

(АТЕ). Із Голівуду прийшла вістка, що там помер на 68. році життя відомий німецький фільмовий актор Руд. Шільдкравт.

З господарсько-кооперативного руху.

Кооперативний здвиг у Журавні.

В Журавні, в місті тої округи, що була досі найбільше заражена кацапщиною, відбулося в дні 6. липня на причуд величаве національно кооперативне свято. Був це — скажемо словами одного з промовців на цьому святі, господаря Томка Мудрого з Дубравки — перегляд армії, тільки не армії смерти — як каже промовець — але армії життя, бо армії хліборобів згрупованих в кооперації, армії тих, що продукують і живлять, а не тих, що несуть гасло руїни.

Аранжерам перших свят на Журавенщині робили перепони — заскорузлі в кацапстві міщани, які воювали такими арґументами, як каміння. Кацапи мали тоді ще тому голос, бо не було в Журавні належного проводу, не було чоловіка, який схотів би протиставити цим хуліганам зорганізовану силу села.

Часи почали змінятися від тоді, коли до Журавна прибув адвокат д-р Павло Лисяк і взяв у свої руки плянову господарку, а зокрема кооперативну організацію села. Два роки інтенсивної праці допровадили вже до цього маніфестаційного свята в дні 6. липня.

Зі Львова прибули відпоручники кооперативних централь, а саме: від Ревізійного Союзу українських кооператив посол. О. Луцький, від Центросоюзу дир. М. Творидло і від Маслосоюзу інж. Хроновят.

Йшли походом в чвірках, жінки в святочних народніх строях, уквітчаних мережками, йшли мущини під командою своїх провідників, йшли луговики й луговички, їхали стрійно на конях козацьким походом чети кінноти, вози за возами, сіялки, трієри немов гармати в руках хліборобського війська.

І заповнили вщерть майдан. А тут пишався вже артистично уладжений престол для Служби Божої, враз із Царськими Воротами та з гарним кріслом для епископа. Пятнацять священиків з деканом о. Пилипчуком на чолі ожидали біля Царських Воріт приїзду епископа Будки.

Усюди куди глянути лад і дисципліна, пильнують цього стрийські і журавенські пластуни. Повітовий Союз Кооператив зі Стрия прибув у комплеті. На чолі його начальний директор Кузів, що вже цілими роками трудився для журавенської округи та клав основи під кожную тутешню кооперативу і то серед дуже тяжких обставин. Сьогодня видить живна-успіхи. Прибуває епископ, його витає народ сердечно. В імени народу промовляє його представник д-р Павло Лисяк. Епископ сам править Архієрейську Службу, при асисті усього духовенства журавенського деканату, в супроводі вишколеного як слід хору з Ляхович Зарічних. Щирими словами витає епископ на проповіди цілу Журавенщину й організаторів та працьовників у кооперативному русі. По скінченні богослуження зачинається похід через місто та дефілює під кооперативним домом, де саме зібрані відпоручники. Оплескам і окликам немає кінця. Похід тріває годину й чверть. Поступає кооператива за кооперативою, представники читалень „Просвіти" й кружків „Сільського Господаря" та лугів, вони несуть свої таблиці, прапори, несуть бадьоро, гордо. Годі згадувати тут про всіх, хто був. Була заступлена кожна кооператива, кожна освітня й культурна установа Журавенщини, в поході перейшло в рядах понад 5.000 учасників, а безумовно більше було тих, що йшли по обох їх боках. Самих кіннотчиків було 500. Орхестра стрийськ. Сокола грала невгомонно, а пластуни і пластунки стрийського коша завершували цілість.

І ось народ знов на майдані. Зачинається Академія. Витає усіх д-р П. Лисяк, промовляє пос. О. Луцький, складає привіт від Центросоюзу дир. Творидло, від Маслосоюзу інж. Хроновят, від Сільського Господаря проф. Р. Стельмахів, від селянства Журавенщини господар Мудрий, від Скільської Верховини д-р Булак, далі бувший працьовник в Журавенщині Садовський, а на кінець директор ПСК зі Стрия І. Кузів дякує усім представникам і учасникам за те, що звеличали сьогоднішній здвиг.

Подивляємо працю, вложену аранжерами для такого удачного свята і серед таких тяжких обставин, які були ще тут вчора. Довідуємося що комітет мав ще інші перепони не лише з боку кацапні. Староство в Журавні відкинуло програму свята, так що комітет мусів вносити рекурс до воєвідства, а д-р П. Лисяк мусів там особисто інтервеніювати.

І ще одно характеристичне. Комітет хотів уладити полеву Архієр. Службу Божу на майдані над Свічою. Але бурмістр Журавна скликав в цій справі громадську раду на засідання і тут спротивився цьому перший „дзвляч католіцкі" латинський парох Цивінський, і рада не дозволює. Служба мусіла відбутися над Крехівкою. Але це не погіршило настрою.

Вже довго перед святом розпускали місцеві поляки й кацапи всякі вісти, щоби лиш відстрашити людей від участи. Поширювали погрози терору, висилали до поодиноких сіл відстрашуючі письма, обіжники, здирали афіші, розпускали вісти, що буде стріляння, що з Луківця, себто з польської кольонії, нападуть збройні стшельци і т. п.

Але комітет робив своє. Поучував обіжниками, як мають уладити це кооперативне свято по селах, ті, що не зможуть бути в Журавні, а як мають зробити ті, що прибудуть до Журавна. Інструкції ясні, зрозумілі, зробили своє.

Честь робітникам на господарській і культурній ниві.

М. Т.

Україна — англійською домінією?

Таке балакає рос. еміграція...

Російська емігрантська преса в Парижі пише, нібито ост. часами повстала Українська Леґія з британських горожан і почала агітацію за стягненням до тієї військової організації найкращих елементів у Канаді з поміж української півміліонової еміграції. Січові канадійські організації перетворять у кадри правильної армії з 80.000 вояків. Армія ця має бути все готова, щоби в відповідну хвилю англійськими кораблями переїхати в Одесу. Побережа Чорного Моря має бути операційною базою, відки почнеться воєнна акція проти СРСР. Метою цієї армії є відірвати Рад. Україну та створити з неї всеукраїнську державу, що обіймала би всі території поза Рад. Україною, де живуть українці, а належать до Польщі, Румунії та Чехословаччини. Українська держава одержала би статут англійської домінії. Головою держави мав бути англ. король, що матиме титул короля України, вел. кн. Галичини та гетьмана цілої України.

Текст протифашистівських летючок.

(АТЕ). Кореспондент „Націтг." у Берні одержав ориг. примірники летючок, що їх розкинув летун Басанезі над Медіоляном і ін. італ. містами. В 1. проклямації м. і. сказано: „Справедливість і воля здоровить Медіолян, місто 5-ох днів. У 30 італ. містах творяться і збройться комітети боротьби за волю та справедливість. Медіолян повинен бути, як усе першим містом, що дасть сигнал". (Слова про 5 днів це пригадка з 1848 р., коли окуп. австрійське військо викинено з Медіоляну після 5-денних боїв). Друга проклямація взиває італійців не курити тютюну. Третя каже м. і. „Промисл і банки переживають тяжку кризу. В Італії 800 тис. безробітних, м. р. було 30 тисяч банкроцтв і 2 міл. запротестованих векслів. Італія країна найбільших податків".

Беліцонська „Лібера Стампа" повідомляє, що там приїхали з Риму тайні агенти іт. поліції, що без порозуміння із швайцарською владою мають вести слідство в справі лету над Медіоляном. З Берна повідомляють, що італійський уряд запротестував у швайцарського посла проти виправи Басанезія. Нота підкреслює, що неувага швайцарської поліції вможливила протифашистівський лет.

Фінляндський парлямент розвязаний.

Тому, що фінляндський парлямент не приняв усіх протикомуністичних проектів законів, що їх предложив уряд — президент республіки розвязав парлямент. Нові вибори відбудуться 1. і 2. жовтня. Новий парлямент збереться 20. жовтня.

Кровава сутичка поліції з робітниками.

Управа фабрики в Жирардові оголосила що урухомлює фабрику та приймe 1200 робітників за поіменними повідомленнями. Робітники вибрали делеґацію, що мала засувати домагання. За делеґацією йшла юрба робітників. Кінна і піша поліція пішла наступом на робітників. Робітники обкидали поліцію камінням. Наслідком ран помер робітник Бохнацький, кількох було ранених. Робітники домагаються, щоби до фабрики приняли всіх безробітних.

Боротьба буддистів з магометанами.

Дня 14. ц. м. в бенґальськім місті Кісгоребаді прийшло до кривавої сутички між буддистами і магометанами. У боротьбі було вбитих 3 гіндусів та 5 магометан та багато ранених. Після цього буддисти підпалили кілька домів магометан. Ця боротьба має політичне тло, бо буддисти гостро осуджують пасивність магометан в боротьбі з Англією та закидають їм національну зраду.

НОВИНКИ

— **Літом у гори.** Інформуйтеся: Купелеве заведення Зелемянка п. Гребенів коло Сколього. Горячі купелі сірчано-йодові у лазничках. 2388 15—30

— **Робітня футер Юліяна Глушевського перенесена на вул. Коперника 16.** 2296 14-?

— **Виїзд ексц. митрополита Шептицького зі Львова.** Нас повідомляють, що ексц. митрополит Шептицький виїхав зі Львова і не буде приймати заінтересованих аж до відкликання.

— **Українці у виборах в Канаді.** В попередньому соймі в провінції Альберти був тільки один посол українець Іван Кузик. Він тепер знову кандидував з ліберальної партії, але провалився. Натомість вийшло там двох українських послів з фармерської партії, Сидір Горецький, з округа Витфорд і Петро Мяськів, з округа Вікторія. Оба вони свідомі українці і покінчили університетські студії в Канаді. До домініяльного парляменту Канади в Оттаві, як відомо, кандидує знову бувший посол Михайло Лучкович в окрузі Веґревіль в Альберті. Він кандидат фармерської партії. Знову номінацію ліберальної партії в окрузі Мекензі, Манитоба, одержав Василь Свистун. Також в окрузі Атабаска, Альберта, хоче кандидувати до парляменту українець Микола Острижнюк.

— **Після страшної катастрофи на Шлеську.** Як відомо, на днях у копальні вугілля в Найроден підчас вибуху газів згинуло 162 особи, а кільканадцять було ранених. Ближчі відомости преси говорять, що у копальні працювало 200 робітників, з чого тільки 14 робітників урятувалося зовсім. Окрім робітників після катастрофи згинуло 2 особи підчас ратункової акції. У глибині копальні уставлено окрему машину для випомповування трійливих ґазів, при чім робітники працюють у ґазових масках. Страшна була сцена, коли із копальні винесено трупів робітників, а їх жінки та діти, що чекали під копальнею, пізнавали між убитими своїх чоловіків та батьків. Голосний плач було чути в цілій дільниці. Деяких трупів не пізнали і досі, тому що вибух розшарпав їх і здеформував. У лічницях 6 лікарів доглядає попечених робітників у цій катастрофі. Катастрофа в Найроден належить до найбільших копальняних катастроф XX. віку в цілій Европі.

— **З львівської хроніки.** Стефанія Дрочек, 22-літня, зайшла до реальности при вул. Баторого ч. 38. і хотіла вискочити з III. поверху через вікно, але сторож запримітив це і зловив її за ногу та витягнув назад до гори. Зі страху перед смертю Ст. Дрочек зімліла, а як прийшла до себе, то розповіла, що хотіла вмерти тому, що її покинув якийсь власник цукорні. — Стефа Лазорківна 28-літня дівчина із Пасік Галицьких любила 45-літнього господаря Станислава Маріянського, який між іншим свою першу жінку так шанував, що вона повісилась через нього. Повдовівши, Маріянський навязав любовні звязки із Стефанією Лазорківною, але використавши її любов і маєток, покинув, а тоді Лазорківна застрілилась і залишила лист у якім пише: „Я любила його три роки, а він кривдив мене. За мої сльози і любов він підсунув мені револьвер“.

— **Самовбивство танцюристки.** В Лодзі стався сенсаційний випадок. Одного дня в „Ґрандготелю“ обслуга почула вранці страшний крик жінки, а коли відчинено двері, виявилось, що мешканка готелю, танцюристка зі Львова Стефанія Ільницька зажила отруту й вється в передсмертних болях. Її відвезено до лічниці, де вона померла, а перед смертю призналась, що виступаючи з танцями в Перемишлі залюбилась в одного урядовця, який обіцяв оженитись з нею, а до шлюбу жив з нею в дуже близьких відносинах. По якімсь часі Ільницька довідалась, що її наречений має в Перемишлі жінку і сина, а її одурює і це стало причиною самовбивства.

— **Якто було з тою чолобитнею з Делятина?** „Дзєннік Львовскі“ містить сензаційну новинку, яка йому так подобалась, що у списі новин цього щоденника за день 17. липня, її поміщено на першому місці. А в новинці читаємо, що „Адютантура маршала Пілсудського в Бельведері дістала з Делятина депешу першого зїзду делеґатів „Українського Проф. Карпат. Союза лісних робітників та деревного промислу“. У цій депеші зїзд складає марш. Пілсудському вислів глибокої відданости та чолобитню (голд) та обіцює поміч у праці над розвитком і будовою економічно сильної Польщі“. Так каже „Дзєннік Львовскі“, який любить фабрикувати всякі вістки про чолобитні українців, а як воно було на ділі, може українське робітництво повідомить з Делятина українську пресу.

— **Попис школи Авраменка.** В неділю, 15. червня в Шікаґо відбувся величавий попис українських національних танків із школи балетмайстра В. Авраменка, в салі гр.-кат. церкви. Вступне слово виголосив о. Кузьмак, парох цеї церкви, який подав історичні дані про танок всіх народів. Кінчаючи промову, о. Кузьмак сказав: „На осінь ми мусимо поставити в нас велику школу, до якої не лише діти мають записатись, але навіть і всі старі“. о. Кузьмак дякував Авраменкови за його труд. Попис випав величаво. Саля була битком набита. На попис прийшли також поляки і чехи. Всі точки випали гарно, особливо Гречаники, Гопак, Запорожський козачок, Козачок подільський, і Аркан публиці так подобались, що оплески довго не втихали. По пописі д-р Скеґар промовив до присутних гостей та дав всім ученикам диплюми.

— **Заробітки Куліджа.** Куліж пише тепер для часописів дрібні статті і за кожних 150 слів написаних денно дістає 450 долярів. Взагалі Кулідж заробляє річно журналістичною працею 150.000 долярів, себто два рази стільки як заробляв він будучи президентом. А пише він свої щоденні міркування про сучасне політичне й економічне положення в Зед. Державах. В одним числі щоденника „Геральд Трібюн“ Кулідж говорить: „Ще тому два роки все виглядало гаразд, а тепер чогось все нарікаєте. Все бувімто доразу сталося зле. І президент, і конґрес, і Найв. Суд, і міністерства, і Федеральна Резервова Рада, і ланцюхові торговлі, й електричні спілки, і радіо, і навіть релігійні установи. А на ділі ніщо не змінилось, тільки настрій людей змінився. Правда, ніщо не досконале. Алеж усе те ми-ж самі збудували. І воно-ж доволі добре, коли треба аж охоронних законів, аби сюди не допустити усього світу, що хотів би посісти наші установи. От, меньше критикуймо і сварімся, а зачинаймо спочувати і працювати.

— **Магараджа подорожує.** У найближчих днях до Відня приїзджає один із найбільших богачів у світі магараджа з Гайдарабаду. Цей гіндуський володар приїде з двірським почотом і зі 100 слугами.

— **Армія щурів у Китаю.** В Китаю появився незнаний досі рід щурів, які міліонами машерують у напрямі Монґолії. Де появиться ця страшна армія, там зникають усі засіви, щурі пожирають звірята і кидаються на людей. Це величезне стадо щурів обійшло ріку Арбунію і доходить до міста Хайляру. Місцева влада почала зі щурами правдиву війну, між іншим населення пробує вщіплювати в ці сотворіння бацилів епідемічних недуг, щоби через кільканадцять щурів заразити ціле стадо, бо вибити десятки міліонів шкідників є неможливо. Китайська преса пише, що таких мас щурів не бачив і не тямить ніхто та що цілі околиці, куди промашерує це військо, будуть нарежені на голод і руїну.

— **Під увагу абітурієнтам!** Управа „Секції Студентів Волині, Полісся і Холмщини при УСТ в Кракові“ подає до відома абітурієнтам, що всякі інформації щодо вписів на всі вищі школи у Кракові висилає секретар Секції Дамян Шиприкевич (Адреса: w. Ostrowce, p-ta Włodzimierzce, pow. Sarny na Polesiu). При запитах проситься залучити поштовий значок на відповідь.

— **Чи знаєш?** Майже 600 лікарів потвердило успішність Тогалю при ревматизмі, подагрі, нервових болях і болях голови, мігрені, ґрипі і перестудах. Таблетки — Тогаль є зовсім нешкідливі. 1924

Лист до Редакції.

Бита карта.

В ч. 27. „Громадського Голосу“ п. Іван Власовський, відповідаючи на замітку, уміщену в „Ділі“ про Загальні Збори „Просвіти“, що називається — „ні сіло, ні впало“ — нападає на мене, і то — в спосіб надзвичайно брутальний. З усього виходить, що авторство цеї замітки п. Власовський приписує мені, а тому так гнівається. З огляду на те, що я згаданої вгорі замітки не писав, не маю потреби відповідати п. Власовському „по суті“. То вже річ його сумління остаточно вирішити, хто „грає в краплені карти“ й управляє „політичне шулерство“. Але думаю я, що ті „наївняки“, які приймали на віру слова п. Власовського на Загальних Зборах Луцької „Просвіти“ про те, що я вийшов зі складу Ради з „особистих мотивів“, — переконаються нині в протилежному. В тому й річ, що і в Раді „Просвіти“ і на Загальних Зборах, і після них — я все заступав і заступаю річеву позицію. А п. Власовський та його „ґрупа“ (так пише сам п. Власовський) зводить лише особисті порахунки, чого найяскравішим доказом є стаття п. Власовського у „Громадському Голосі“. Ставлю інтереси інституції понад особисті інтереси, — і ніякі провокаційні статті не вплинуть на зміну цього мого становища. Чимало, що — правда, є „наївняків“ на Волині, яким мельодекламацією забивається баки, та наближається час, коли загал зуміє вже відріжнити національну працю від шкурництва, як соціялізм від „лузганія семочек“.

Луцьк на Волині.

Олександер Ковалевський.

З українського музичного життя в Празі.

(Допис з Праги.)

Не так давно в салі „Ґлиголь“ Український Педагогічний Інститут влаштував святоакадемію памяти Т. Шевченка. Після „Заповіту“ — хор Інституту — слідував реферат доц. д-ра В. Січинського „Шевченко-ґрафік“. Цікава тема реферату, знана особа докладчика, відомого дослідника нашого мистецтва, заставили публику вчасно прийти на свято. В концертовому відділі виступ лект. Н. Дяченкової (контр-

альт), — яка відспівала „Я не неадужаю ніброку“ — муз. Мойтуса, „І небо невмите“ — муз. Г. Дяченка, — виказав у порівнанні до минулорічних концертів добрі технічні досягнення: повний звук, гнучкість у нюансах і таке рідке явище у глибокого контральта, як рівність цілого діяпазону голосу (відсутність регістрів), свідчить про солідну працю. Варто спинитися і на творах молодого композитора Г. Дяченка, абсольвента майстерської школи композиції пражськ. держ. консерваторії у проф. Й. Сука. Перше приємне враження у нього — форма, що обусловлює цілість, і то форма вибаглива. Мельодична лінія снується по новому, але не квазі — модерно, разом просто і надзвичайно свіжо. Автор сам оперовий співак (член опери у Пільзні, тенор) ніколи не забуває на природу людського голосу. У нього вага в пісенній творчости не в інструменті, його пісня це форма вокальної лірики, в якій описовий елемент інструменту підлягає вокальному моментові, витворюючи в останнім більш органічне поєднання.

Як завсіди гарно відспівав лект. Д. Левитський: „У гаю, гаю“ — Січинського, „О не сивуйсь“ — Стеценка, „Циганська пісня“ — Дворжака. Добре нюансування, вплив кожного звука і забарвлення строго перевірене і розраховане, обєднання чулого почуття і тонкого інтелекту — риси, які дозволяють признати за співаком, що він гідно стоїть на висоті виконавця камерної музики.

С. Нагірна (кольорат. сопран), Р. Мирович (скрипка), Р. Сімович (фортепян) виконали тріо „Пісня пісень“ (Стоків-Маслов) муз. В. Барвінського. Совісна співпраця ансамблю дала добрі наслідки, слідне було глибоке пропрацювання матеріялу в цілому і детайлях, — тому й далося відчути майстерність і Божу ласку, що знаменує творчість В. Барвінського.

Голос С. Нагірної не вповні відповідав характерові твору і це в моментах екстатичних відчувалося. У цілости партія продумана і виступдійована. Р. Мирович (учень пражс. держ. консерваторії) стоїть на доброму шляху розвитку, нема ще тої брилянтности у техниці, але його гра це вже шлях до досягнень майстерности. Р. Сімович (учень пражс. держ. консер. кляси композиції у проф. О. Шіма) мав на цьому концерті тяжке завдання. Майже весь фортепян спочивав у його руках. Перший його виступ, як пяніста був ще перед цим: на одному з концертів він виконав з успіхом Цісмоль Шопена, на цьомуж святі — „Листок до альбому“ С. Людкевича і „Прелюд“ Ч. 1. В. Барвінського, також фортеп. партію у згаданому тріо. Р. Сімович виявив себе як богато вдухотворений і всебічно наділений музика. Він з благоговінням служить свойому мистецтву, і, між іншим, за останній час дуже технічно розвинувся.

Тріо В. Барвінського зрозуміле всім, бо творчість композитора проста і рівночасно сильна; тому душею каже, твором себе віддає і багато життєвої сили дає людству своєю творчістю, в якій життя — правда.

Свято закінчив мішаний хор Інституту під орудою в. о. доц. п. П. Щуровської-Россіновичевої. — КІМ.

Дописи.

РАВА РУСЬКА. (Свято Матері). Заходами меткого товариства філії „Союзу Українок“ відбулося у нас в червні н. р. симпатичне свято, присвячене Матері-Україні. В програму ввійшли: реферат п-ні Олюнки Лещукової, хорові продукції шкільної молоді й руханкові вправи дітвори з Захоронки. Свято пройшло з повним успіхом. Дописало також громадянство, в більшости місцеве міщанство. Усі точки програми вийшли старанно. Пані Лещукова з питомим собі запалом відчитала свій, хоч і короткий, але дуже річевий реферат, видержаний в патріотичному й релігійному дусі. Хорами диріґував ґімназист Е. Божик. Атракцією святочного вечора були руханкові вправи зі співами, виконані дітворою Захоронки. Було кілька деклямацій, між ними одна, виголошена сиротою, що зворушила всіх до сліз. Годиться піднести мозольну, аж до самозапертя, працю над цими найменшими, наших СС. Служебниць, а передовсім Всч. С. Анизії, учительки Захоронки. Накінець слідувала виставка — двоактівка „Добрий син“, яку старанно підготовила п-на Грицанівна, учителька крою і шиття з дівчатами з Верхрати. Свято закінчено живим образом.

Учасник.

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз“ платив кооперативам дня 16. н. м. масло експортове 4·50 зол.; десерове 4·40 зол.; літра молока 25 сотиків; літра сметани 1·40 зол.; копа яєць 5·60 до 5·90 зол.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Четвер 17. липня, година 8. вечором „Чотирьох людей у чотирьох стінах“, комедія, (виступ Ірени Сольської).
Пятниця 18. липня, година 8. вечором „Хоробрий вояк Швейк“.
Субота 19. липня, година 8. вечором „Хоробрий вояк Швейк“.

Малий Міський Театр:

Четвер, 17. липня, год. 8 веч. „Усміх Варшави“.
Пятниця, 18. липня. год. 8 веч. „Усміх Варшави“.
Субота 19. липня, год. 8. веч. „Усміх Варшави“.

Кіна.

АПОЛЬО: Звукова фільма „Безсмертне кохання“ (Колін Мур).
КАСІНО: Голівуд, світ чудес і слави. Кн. Люїза Кобурська.
КОЛЬОСЕИ: Нечинне
КОПЕРНИК: Республика піратів.
ЛЕВ: З причини відновлення салі й інсталяції звукового апарату Кіно зачинене.
МАРУСЕНЬКА: Республика піратів.
ОАЗА: Шпіони.
ПАЛЯС: Добре скроєний фрак. Опирі степу (Кен Мейнард).
ПАН: Грішниця без гріха.
ПАСАЖ: Ватажок засуджених. Стрілкй!
ПРОМІНЬ: З приводу реконструкції нечинне.
СТИЛЕВЕ: Поборювання венеричних недуг. Як повстає людина?
ФАТАМОРГАНА: Дівча з півночі. Подружжа на злість.
ХИМЕРА: Союз підростків.
УТІХА: Робін Гуд (Фербенкс). Арабська авантюра.

Програма радіо.

Пятниця 18. VII. 1930.

Варшава (1411,7) 18·00 Концерт. **Краків** (312,8) 12·10 Грамофонові плити. **Ляйпціґ** (259) 16·30 Увертури Шекспіра. **Льондон** (356,3) 20·45 Військова орхестра. **Берлін** (418) 16·30 Концерт з Липська. **Стокгольм** (436) 18·20 Народня музика. **Рим** (441) 13·30 Радіоквінтет. **Лянгенберг** (473) 13·05 Легка музика. **Прага** (487) 21·00 Російська музика. **Мілано** (501) 12·15 Секстет. **Брюссель** (509) 16·00 Концерт. **Відень** (516,8) 12·00 Концерт. **Мюнхен** (533) 17·25 Домашня музика. **Будапешт** (550) 17·30 Циганська орхестра. **Москва** (825) 13·00 Уривки опери Пуччінія. **Ленінград** (1000) 16·30 Концерт. **Харків** (1304) 15·30 Камеральна музика.

Субота 19. VII. 1930.

Варшава (1411,7) 13·10 Грамофонові плити. **Ляйпціґ** (259) 16·30 Хор. **Льондон** 17·45 Фортепяновий репітаь. **Берлін** (418) 19·30 Концерт з Липська. **Стокгольм** (436) 17·00 Популярна музика. **Рим** (441) 16·30 Концерт. **Прага** (487) 11·15 Грамофонові плити. **Мілано** (501) 19·30 Мала орхестра. **Брюссель** (509) 18·00 Тріо Ербон. **Відень** (516,3) 13·00 Грамофони. **Мюнхен** (533) 17·30 Органи. **Будапешт** (550) 12·05 Військова музика. **Ленінград** (1000) 19·00 Концерт. **Харків** (1304) 15·00 Година матерей.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Український Театр „Кооператива“ у Львові. Український Театр ім. І. Тобілевича в Станиславові:

Дрогобич:
18. VII. „Ой не ходи Грицю“.
Тустановичі:
19. VII. „Паяцик“.
20. VII. „Ой не ходи Грицю“.
21. VII. „Церковна Миш“.
Трускавець:
22. VII. „Маруся Богуславка“.
23. VII. „Троянда Стамбулу“.
24. VII. „Ой не ходи Грицю“.
Тустановичі:
25. VII. „Мемді“.
26. VII. „Маруся Богуславка“.
27. VII. „Запорожець за Дунаєм“.

Дальше турне нашого театру: Борислав, Східниця, Мразниця, Підбуж і т. д. Управа театру заанґажувала як режісера театру п. Бенцаля з його дружиною. 2392

Репертуар Нового Українського Театру дир. К. Карабіневича. 2341

Перегінсько:
18/VII „Шлях до пекла“.
19/VII „Вихрест“.
20/VII „Пан Твардовський“.
Рипно:
21/VII „Шлях до пекла“.
22/VII „Король життя“.
23/VII „Цариця Мадагаскару“.

До театру прийму зараз пяністку і доброго скрипака.

На „Рідну Школу“ зложили П. І. й С. Скоморівські в Теребовлі замісць квітів на домовину бл. п. Дмитра Горбачевського 10 зол. — Щиро дякує Головна Управа „Рідної Школи“.

Український Театр під управою Ів. Когутяка.

Обертин:
Пятниця 18/VII „Король життя“.
Субота 19/VII „Пейсахова віч“.
Неділя 20/VII „Маруся Богуславка“.
Городенка:
Понеділок 21/VII „Маруся Богославка“.
Вівторок 22/II „Пташник з Тиролю“.
Середа 23/VII Ревія: „Ай, Ай, Мокро всюди“.
Четвер 24/VII „Чесна Зузанна“.
Залішики:
Пятниця 25/VII „Король життя“.
Субота 26/VII „Жид вихрест“.
Неділя 27/VII „Пташник з Тиролю“.
Понеділок 28/VII Ревія: „Ай, Ай, Мокро всюди“.

Дня 30 VII ц. р. Театр відїзджає на гостинні виступи до Румунії, де перші вистави почнуться в Чернівцях. 2481

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ

За оголошення редакція не відповідає

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

Подяка.

Виділ Філії Товариства „Просвіта“ в Підгайцях, почувається до милого обовязку зложити Вп. Пані Ользі Дівничевій оперовій співачці, щиру придишну подяку за її безінтересовну гостинну участь на Шевченківському концерті в Підгайцях. Гарне виконання точок концерту причинилося до підвисшення мистецького рівня концерту, та полишило незатерті враження в памяти підгаєцьких громадян. — Виділ. 2479

Ширіть наш часопис!

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло“. В друкарні Видавничої Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.